

Adana'da 21 - 23 Kasım 1990 tarihlerinde düzenlenen "I . Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Senpozyumu" na sunulan "KARACAOĞLAN'IN ŞİİRLERİNDE TABİAT SEVGİSİ" konulu bildiri.

HAZIRLAYAN : A. NeŐet DİNÇER

Halk zevkinin bütün inceliklerini büyük bir ustalıkla terennüm ederek yaŐadıkları dönemlerden günümüze kadar gelen nl Halk Őairlerinden her birinin, kendine has bir özelliği göze çarpmaktadır.

Szgelim, KÖROĞLU denince, hemen kılıç Őakırtılarını, at kiŐnemelerini ve savaŐ naralarını duyar gibi oluruz: "Mert dayanır, namert kaar; Meydan gümbür gmbrlenir. ŐahlarŐahı divan açar, Divan gümbür gmbrlenir... "

DADALOĞLU'nda yanı yiğitçe haykırıŐları buluruz.

"DADALOĞLU'm, yarın kavga kurulur,
ter tüfek davlunbazlar vurulur,
Nice koyiğitleryere serilir,
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir... "

Yalnız Türklerin değil tüm dünya uluslarının gönüllerinde taht kuran MEVLANA'nın Şiirlerinde buram buram Allah aŐkının tttğn görürüz.

Mevlana ile aynı yolun yolcusu olan büyük Halk ve Hak Őairi Yunus'ta ilahi aŐk zirveye ulaŐır.

Őair YUNUS;

"Cennet cennet, dedikleri,
Birkaç Melek, birkaç huri,
isteyene ver anları,

Bana seni gerek seni" diyerek Allah'a olan aŐkını dile getirir.

16. yüzyılın fonları ile 17. yüzyılın baŐlarında Çukurova'da yasayan ünlü halk Şairimiz KARACAOĞLAN' a

gelince, KARACAOĞLAN'm şiirlerinde iki ana tema göze çarpmaktadır : KADIN ve DOĞA aşkı. Şairimiz, ayrıca şiirlerinde Allah aşkıma da yer vermiş, zaman zaman bu türde de şiirler terennüm etmiştir. Fakat, tüm olarak Karacaoğlan'm şiirlerini incelediğimizde görülür ki, Karacaoğlan'ı. Karacaoğlan yapan O'nun şiirlerinde buram buram tüten doğa aşkıdır.

Çukurova'da doğup, hayatının büyük bir kısmını Çukurova'da geçiren, bu arada Türkiye'nin çeşitli yörelerini de gezen Karacaoğlan'ın şiirlerinde yurt güzelliklerini bütün canlılığıyla bulmak mümkündür.

Karacaoğlan'ın şu dizelerinde kendisinin doğayla nasıl iç içe olduğunu açıkça görüyoruz ;

Benden selam söylen Kozan iline, O,
İpkar zülüflü mayalarına. Bizim ilede
çakır doğanz olmaz Yavru Şahin konar
sarp kayalarına.

Yaz gününün suyu böyle mi çağlar,
Eşinden ayrılan ah çeker ağlar,
Yeşermiş dereler sümbüllü bağlar,
Dizilmiş taşların aralarına.

Karacaoğlan der ki, ben de ben olsam,
Güzeller üstüne serdar ben olsam, Mevla
izin verse bir top gül olsam

Sokulsam zülfünün aralarına.

Karacaoğlan'ın doğa sevgisiyle ilgili şiirlerini şu beş başlık altında toplayabiliriz:

- 1- Doğrudan doğruya doğayı tasvir eden şiirleri.
 - 2- Sevgilisine doğadaki varlıkları benzettiği şiirleri.
 - 3- Sevgilisine olan hislerini ifade etmek için doğa ile ilgili çeşitli olay ve durumları ayak olarak kullandığı şiirleri.
 - 4- insan - doğa ilişkilerini işleyen şiirleri.
 - 5- Genel olarak, duygu ve düşüncelerini anlatmak için doğadaki olayları ayak olarak kullandığı şiirleri.
- Şimdi, şairimizin bu konulardaki şiirlerinden birkaçına bir

göz gezdirelim:

1- Doğrudan doğruya doğayı tasvir eden şiirleri :

Karacaoğlan'ın bu tür şiirlerinde ürik bir üslup ve çok kuvvetli bir anlatım gücüyle karşılaşıyoruz. Doğa, bütün renkleri ve canlılığıyla Karacaoğlan'ın şiirlerinde yansımaktadır.

Söz gelimi; kırların süsü, güzel kokulu mor menekşeye Karacaoğlan şöyle seslenir:

Kadir Mevlam seni öđmüő yaratmış,
Çiçekler içinde birdir menevşe.
Bitersin güllerin harı içinde,
Korkarım yüzüne batar menevşe

Yaz gelir de heveslenir bitersin, Güz
gelince başın alır gidersin, Yavru niçin
boynun eğri tutarsın? Senin derdin
benden beter menevşe Senin
meskenindir kayalar sengi, Kokusu
menevşe güldür irengi, Aradım
dünyayı bulunmaz dengi, Güzel
yatağında biter menevşe.

Bakmazmısın Karacaoğlan haline,
Garip bülbül konmuş gülün dalına,
Kadrin bilmeyenler alır eline, Onun için
eğeri biter menevşe.

Bir çok halk şairimize ilham kaynağı olan ördekle adeta dertleşen Karacaoğlan onu şöyle anlatır:

Uçup uçup dağsaimdan gelirsin,
Gelişin nereden yalnız ördek? Ben
bilirim bizim ilden gelirsin, Söylesin
bir kelam diliniz ördek.

Ağlamışsın gözyaşını şileyim Söyle,
derdin neyse ben de bileyim, Eğer
yalınzsın yoldaş olayım, Daha çok
irak mı iliniz ördek.

Ağlamışsın gözlerinin yaşı ne?
Uğramışsın zemheririn kışına, Alıcı
kuş ile senin işin ne? Ondan
yaman olur haliniz ördek,

Karacaoğlan der ki, bir telin eğri, Sağ
yanın sol yanın püskürtme benli,
Boynunu çevirmiş bir yana doğru,
Kaynar pınar olsun yolunuz ördek.

Serin havalı, yeşil çamlı, mor sümbüllü yaylalar Kara-
caoğlan'm ilham kaynağıdır. Karacaoğlan yaylaları çok sever,
işte, Çukurova'm sıcakından insanı kurtaran güzel yayla-
larımız için Karacaoğlan'ın bir deyiş:

Yaz gelip'e beş ayları doğunca,
Kıvrım kıvrım gider yolu yaylanın.
Lalesi, sümbülü boyun eğişin,
Rayihası tatlı gülü yaylanın.

Aklı pınarları suyu çağlıyor, inim
inim güzelleri ağlıyor, Çıkmış
anasın da seyran eyliyor, Efesi
sürgüne gitti yaylanın

Engininden yükseğine çıkılmaz,
Kaplan girse meşelerin sökülmez,
Kumaş yüklü tor taylağın çekilmez,
Evleri sürgüne gitti yaylanın.

Eşeli de Karacaoğlan eşeli,
Altı yıl oldu sevdana düşeli,
Üstü boz topraklı kaplan meşleli,
Güzeli sürgüne gitti yaylanın.

2- Sevgilisine doğadaki varlıkları benzettiği şiirleri:

Karacaoğlan'n bu tür şiirlerinde, çok ince bir zevk ve
teşbih sanatının engüzel örneklerini buluyoruz.

Bir koşmasında güzelleri güle benezetirken şöyle sesle-
nir:

Yaz gelir de yazı yaban yurt olur,
Her derede bir alıcı kurt olur.
Onbeşinde kızlar goncagül olur,
Vakti geçen güller ağlamasın mı?
Bir şiirinde:

"iller yaylasına göçtüğü zaman

Bülbül gülden ben yarimden ayrıldım." diye, sevgilisinden ayrılışını, bülbülün gülden ayrılmasına benzetmektedir.

Bir dördlüğünde de :

"Elifin uğru nakışlı,

Yavru balaban bakışlı,

Yayla çiçeği kokuşlu,

Kokar Elif Elif diye." şeklinde, bu türün en güzel örneklerini verir.

3, Sevgilisine olan hislerini ifade etmek için doğa ile ilgili çeşitli olay ve durumları ayak olarak kullandığı şiirleri:

Karacaoğlan, bu tür şiirlerinde de lirik ve yalın bir ifade kullanır; vurgulayacağı esas unsuru anlatmak için doğanın güzellik ve özelliklerini ustaca seçer. Ozanımızın şiirlerindeki bu özellik, şiirlerinin akılda kalıp günümüze kadar yaşamasının başlıca nedenlerinden biridir.

"Ala pınar kurna kurna,

Gökyüzünde telli turna" diye ayak yapan Karacaoğlan, sözü sevgisinin zülûflerine getirir ve dördlüğünü şöyle tamamlar.:

"Zülûflerin burma burma,

Çiçek topla benim için ."

Sevdiğine karşı gizli sözlerini e! yanında söylemeyeceğini belirtmek için sairimiz yine doğayı ayak olarak kullanmıştır.

"Şahinim var,bazlarım var,

Tel alışkın sazlarım var,

Yare gizli sözlerim var,

Söyleyemem ele karşı."

4- insan - Doğa ilişkilerini işleyen şiirleri:

Karacaoğlan, insanın çeşitli problemlerini doğadaki durumlarla özdeşleştirir. Söz gelişi, malın mülkün yalan olduğu-

nü bir yayla göçüye bakın, nasıl dile getiriyor: " ismail Bey, yaylasından göçerken. Soğuk sulu yaylaların kai demiş. Vefa yok imiş de attan, deveden, Derde derman olmaz imiş mal demiş" Feleğin, insanın yüzüne gülmesine aldanmamak gerektiğini de şu dörtlüğünde ne güzel belirtiyor : "Bülbülün mekanı dafdandaladır, Felek yüzümüze güler, aldatır, Şimdi sevdiğimin gözü yoldadır, Yol ver dağlar ben sılama gideyim."
5- Genel olarak, duygu ve düşüncelerini anlatmak için doğadaki olayları ayak olarak kullandığı şiirleri :

Bu son bölümdeki şiirlerinde de Karacaoğlan'ın akıcı üslubu ve güzel buluşlarını görmekteyiz.

Gurbette ölen kişinin bir çok isteklerinin yerine gelmeyişi nedeniyle gözü açık gideceğini ifade için, şöyle bir doğa ayını ayak yapıyor :

"Bugün çay bulandı, yarın durulmaz" ve devam ediyor.

"Bugün çay bulandı,yarın durulmaz, Gurbette ölenin gözü yumulmaz, Anadan ayrılır yardan ayrılmaz, Yol ver dağlar, ben sılama gideyim" Şairimiz,hakk'a olan bağlılığını vurgulamak için, kıvrımkıvrım yollar ayak yaptığı bir dörtlüğünde şöyle seslenir: "Karacaoğlan der ki, yol büke-büke, Yönünü döndürdüm çağırdım Hakk'a, Elinde bir deste, gül koka koka, Nazlı yarım yaylasından göçtü mü? Dünyanın sonsuz olduğunu da şöyle ifade eder : "Yalana da deli gönül yalana, Yedi iklim çar köşeyi dolana, Soğuk sulu yaylalarda sulana, Meğer bu dünyanın sonu yoğ imiş."

Sonuç olarak Őunu arzedelim ki, 17. yüzyıldan günümüze kadar taptaze yaŐayan Karacaoğlan'm bu lmszliğ, O'nun doğa sevgisi ve Doğa-İnsan bütünleŐmesini hep ön planda tutmasından kaynaklanmıŐtır.

nl ozanımız Karacaoğlan'm doğayla ilgili duygu denizinden damlalar sunmağa çalıŐtım.

Saygılarımla arzederim.

A. NeŐet Dinçer

Em. Albay